

Lucy Adlington

LA CINTA
VERMELLA

Formar part del taller de costura
d'Auschwitz pot significar la diferència
entre viure o morir

LUCY ADLINGTON
LA CINTA
VERMELLA

Traducció d'Alba Dedeu

COL·LECCIÓ CLÀSSICA

TÍTOL ORIGINAL: *THE RED RIBBON*

PRIMERA EDICIÓ: OCTUBRE DEL 2020

© LUCY ADLINGTON, 2017

© DE LA TRADUCCIÓ: ALBA DEDEU, 2020

© COLUMNNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.

AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA

ISBN: 978-84-664-2718-0

DIPÒSIT LEGAL: B. 12.842-2020

FOTOCOMPOSICIÓ: GRUP62

www.columnnaedicions.cat

La cinta vermella és una obra de ficció. Els noms, personatges, llocs i fets que s'hi narren són producte de la imaginació de l'autor o s'han utilitzat en un àmbit de ficció. Qualsevol semblança amb fets, llocs o persones reals, vives o mortes, és pura coincidència.

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

El paper utilitzat per imprimir aquest llibre està qualificat com a ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Nosaltres quatre: la Rose, l'Ella, la Mina i la Carla.
En una altra vida hauríem pogut ser amigues, totes nosaltres.
Però allò era Birchwood.

Era realment difícil córrer amb aquells esclops tan ridículs. El fang era espès com la melassa. La dona rere meu tenia el mateix problema. Una de les sabates se li va quedar enganxada al fang. Allò la va fer rissagar. Perfecte. Volia arribar jo primer.

Quin edifici era? No podia demanar més indicacions. Les altres també corrien amunt i avall com un ramat en estampida. Allà? No... Aquí. Aquest. Em vaig parar en sec. La dona rere meu va estar a punt de caure'm a sobre. Totes dues miràvem l'edifici. Havia de ser aquest. Havíem de trucar i prou, ara? Arribàvem massa tard?

«Sisplau, que no hi hagi arribat massa tard».

Em vaig posar de puntetes i vaig donar un cop d'ull per un finestró alt a prop de la porta. No vaig poder veure gran cosa més que el meu reflex. Em vaig pessigar les

galtes perquè s'acolorissin una mica i em vaig dir que tant de bo fos prou gran per posar-me una mica de pintallavis. La inflor que tenia al voltant de l'ull, almenys, havia desaparegut gairebé del tot, si bé el morat d'un groc verdós encara hi era. M'hi veia bé; això era el més important. Uns blens espessos i ondulats haurien amagat el cop, però... es fa el que es pot amb el que es té.

—Arribem massa tard? —va preguntar l'altra dona, panteixant—. He perdut una de les sabates al fang.

Quan vaig trucar a la porta es va obrir gairebé a l'instants, i totes dues ens vam sobresaltar.

—Arribeu tard —va dir secament la dona jove que hi havia al llindar.

Ens va mirar de dalt a baix amb uns ulls freds. Jo li vaig tornar la mirada. Feia tres setmanes que era fora de casa i, per més que em peguessin, encara no havia après a humiliar-me. Aquella noia manaire —que en realitat no era gaire més gran que jo— era tota angles, i tenia un nas tan esmolat que s'hauria pogut fer servir per tallar formatge. A mi sempre m'ha agradat, el formatge. El que s'engruna i es posa a les amanides, o el formatge cremós, que està bo amb el pa acabat de fer, o aquell tan fort amb un vellut verd que la gent gran es menja sobre les galetetes salades...

—No us quedeu plantades aquí! —va dir la de la cara esmolada com una navalla, arrufant les celles—. Passeu! Netegeu-vos les sabates! No toqueu res!

Vam entrar. Ho havia aconseguit. Era allà... En aquell lloc amb el nom grandios d'Obrador d'Alta Sastreria, altrament conegut com a taller de costura. Era el cel, aquell lloc, tal com me l'imaginava jo. Així que havia sentit que hi havia un càrrec vacant, vaig saber que havia de ser per a mi.

Dins del taller hi vaig comptar uns vint caps inclinats

sobre màquines que brunzien, com els personatges atrapats en un encanteri d'un conte de fades. Totes les dones anaven netes; això ho vaig veure de seguida. Portaven unes senzilles granotes marrons, més maques, sens dubte, que la mena de sac que em lliscava espatlles avall. Les taules de fusta havien quedat del color del vori de tant fregar-les, i hi havia un escampall de patrons i de fils. En un racó hi havia prestatges amb teles, i s'hi veia tal desplegament inesperat de color que vaig haver de parpellejar. En un altre racó hi havia un grup de maniquins de modista sense cap i sense braços. Vaig sentir els xiulets i el cloc-cloc d'una planxa feixuga, i vaig veure fibres que suraven per l'aire com insectes mandrosos.

Ningú no va aixecar el cap de la feina. Tothom cosia com si li anés la vida.

«Tisores!», es va sentir que cridaven allà a la vora. La treballadora de la màquina més propera ni tan sols es va aturar. Va continuar movent el pedal amb el peu i fent córrer la tela per sota de l'agulla fins i tot mentre agafava les tisores. Vaig veure com se les passaven al llarg de la taula, de mà en mà, i llavors vaig sentir un gic-gic quan les van fer servir per tallar un tros de *tweed* de color verd fosc.

La noia de cara esmolada que havia obert la porta em va fer espetegar els dits davant la cara.

—Para atenció! Soc la Mina. Soc la que talla el bacallà, aquí. La cap. Entesos?

Vaig assentir. La dona que havia entrat amb mi es va limitar a parpellejar i va moure el peu que duia calçat. Era força gran —uns vint-i-cinc anys— i nerviosa com un conill. Dels conills se'n poden fer bons guants. Una vegada vaig tenir unes sabatilles folrades de pèl de conill. Eren d'allò més calentones. Al conill no sé què li havia passat. Suposo que va anar a parar a un rostit...

Clac! Em vaig escapar del record. Ara m'havia de concentrar.

—Escolta'm bé —va ordenar la Mina—. No ho tornaré a repetir, tot això, i...

Pam! La porta es va tornar a obrir. La brisa primaveral va arrossegar cap a dins una altra noia. Tenia les espatlles encorbades i les galtes arrodonides, com un esquiol que acabés de desenterrar una provisió de fruita seca.

—Em sap molt de greu...

La nouvinguda va fer un somriure tímid i es va mirar les sabates. Jo també les hi vaig mirar. Devia ser conscient que estaven desaparellades, oi? Una era una sabatilla de setí verd pàl·lid amb una sivella metàl·lica, i l'altra, una sabata anglesa de pell amb els cordons trencats. A totes nosaltres ens havien llançat un parell de sabates qualsevol, quan ens havien vestit per primer cop al camp... Ni tan sols s'havia espavilat per negociar-ne un parell decent, aquell petit esquiol? Ja vaig veure d'entrada que no serviria per a res. Per l'accent que tenia, es veia d'una hora lluny que era una nena de casa bona.

—Faig tard —va dir.

—I ara, de debò? —va respondre la Mina—. Sembla que tenim tota una dama entre nosaltres. Si n'heu estat, d'amable, de venir a trobar-nos avui. Com us puc servir?

—M'han dit que hi havia una vacant inesperada a l'Obrador de Sastreria —va dir l'Esquiol—. Que us feien falta bones treballadores.

—Oh, i tant que me'n fan falta! Modistes de debò, no pas senyoretetes cursis. Em fa l'efecte que ets la mena de nena rica que s'ha passat el temps al sofà brodant bossetes de lavanda i altres frivolitats inútils. Tinc raó?

L'Esquiol no semblava ofesa per més que la Mina l'escarnís.

—Sé brodar —va dir.

—Faràs el que jo t'ordeni! —va respondre la Mina—. Número?

L'Esquirol va ajuntar els peus amb elegància. Com aconseguia tenir un aire tan distingit amb aquelles sabates desaparellades? No era pas la mena de noia amb qui jo m'hauria relacionat en condicions normals. Tot i anar tan malgirbada, probablement pensava que jo era massa vulgar. Que estava per sota seu.

Va recitar el seu número amb una dicció perfecta. Aquí tot eren números, no pas noms. La Conilla i jo també vam deixar anar d'un sol cop els nostres números. La Conilla tartamudejava una mica.

La Mina va fer un esbufec de menyspreu.

—Tu. —Assenyalava la Conilla—. Què saps fer, tu? La Dona-conill es va estremir.

—Jo... Jo cuso.

—Idiota! És clar que cuses, o no series aquí. No he fet pas córrer la veu que necessitava modistes que no sabessin cosir, oi? Aquesta feina no és una excusa per escapolar-se de tasques més dures! Ho fas acceptablement bé?

—Jo... Jo cosia a casa. La roba dels meus fills. —La cara se li va arrugar com un mocador fet servir.

—Valga'm Déu, no et posaràs a plorar, oi que no? No suportó les ploramiques. I tu què? —La Mina es va girar i em va fulminar amb la mirada. Jo em vaig encongir com un tros de gasa sota una planxa massa calenta—. Ets prou gran per ser aquí, per començar? —va dir en un to burleta.

—Setze —va fer tot d'una l'Esquirol—. Té setze anys. Ho ha dit abans.

—No t'ho preguntava a tu, l'hi preguntava a ella.

Jo em vaig empassar la saliva. Setze era el nombre màgic. Si encara no els havies fet, no servies per a res.

—Ella, mmm, té raó. Tinc setze anys.

Bé, els tindria. Passat un cert temps.

La Mina va esbufegar.

—I... a veure si ho endevino: quan acabes els deures fas vestidets per a les nines, i amb prou feines saps cosir un botó. Francament...! Per què em fan perdre el temps amb aquestes cretines? No necessito col·legiales. Fora d'aquí!

—No, espera, et puc resultar útil. Soc... mmm...

—Ets què? La nena consentida de la mama? La preferida de la mestra? Una nosa? —La Mina es va començar a allunyar fent un petit gest de menyspreu amb els dits.

Això era tot? La meva primera entrevista de feina real havia fracassat. Quin desastre! Això volia dir tornar a... a què? En el millor dels casos, a fer d'escarràs de cuina o a fregar roba a la bugaderia. En el pitjor dels casos, a treballar a la pedrera o... a no treballar en absolut, el pitjor que et podia passar. «No hi pensis. Concentra't, Ella!».

La meva àvia, que té una dita per a cada situació, sempre diu: «Davant el dubte, apuja la barbata, tira les espatlles enrere i planta cara». Així doncs, vaig redreçar tot el cos, que era força llargarut, vaig respirar fondo i vaig declarar:

—Soc talladora.

La Mina em va tornar a mirar.

—Tu? Talladora?

Una talladora és una modista d'una gran destresa que crea les formes que s'han de convertir en peces de roba acabades. No hi ha manera de salvar una peça arruïnada per un mal tallat, per més decent que sigui la feina de les cosidores. Una bona talladora val el seu pes en or. O, almenys, això és el que jo esperava. D'or no en necessitava. Només necessitava aquella feina, costés el que costés. Al capdavall, era la feina dels meus somnis... Si és que en un lloc com aquell es podien tenir somnis.

Fins llavors, les altres treballadores no ens havien prestat atenció. Ara vaig notar que havien estat parant l'orella tota l'estona. Sense perdre ni una puntada, estaven a l'expectativa del que passaria a continuació.

—Sí —vaig prosseguir—. Et dic la veritat. He estudiat patronatge, tall i confecció. Faig... faig els meus propis dissenys. Algun dia tindrè la meva pròpia botiga de roba.

—Que algun dia tu... Ha! Quina broma —va dir la Mina, burleta.

La dona que treballava a la màquina més propera va parlar sense ni tan sols treure's les agulles de la boca.

—Tenint en compte que la Rhoda s'ha posat malalta i ja no vindrà, necessitem una bona talladora —va murmurar.

La Mina va assentir a poc a poc.

—És ben cert. Està bé. Farem el següent. Tu, princesa, et pots posar a planxar i a fregar el terra. Aquestes mans tan suaus que tens s'han d'endurir.

—No soc princesa —va dir l'Esquirol.

—Espavila't!

La Mina ens va mirar a mi i a la Conilla de dalt a baix.

—Pel que fa a vosaltres, modistes de quatre rals, us posaré a prova. Us ho dic sense embuts: només hi ha lloc per a una de vosaltres. Només una, ho enteneu? I us faré fora a totes dues si no arribeu a l'elevat nivell de qualitat que exigeixo. Jo sí que em vaig preparar en tots els llocs millors.

—No et decebré —vaig dir jo.

La Mina va agafar una peça d'una pila de roba d'allà a la vora i la va llançar a la Conilla. Era una brusa de lli, tenyida d'un to verd menta tan fresc que gairebé en senties el gust a la llengua.

La Mina li va donar instruccions:

—Desfés-ne les costures i eixampla-la. És a per a una clienta, la dona d'un oficial, que engoleix gerres senceres de nata i està més plena del que es pensa.

Nata... Oh, nata! Abocada sobre unes maduixes amb la gerra de flors verdes més bonica de l'àvia...

Vaig entreveure l'etiqueta a la part de dins del coll de la brusa. Gairebé se m'atura el cor. Era el nom elegantment escrit d'una de les cases d'alta costura més venerades del món. La mena de lloc en què jo ni tan sols gosaria quedar-me mirant els aparadors.

—I pel que fa a tu... —D'una manotada, la Mina em va posar un tros de paper al palmell—. Una altra clienta, la Carla, ens ha demanat un vestit. Semiformal, per a un concert o una cosa així aquest cap de setmana. Aquí tens les seves mides. Memoritza-les: vull que em tornis el paper. Pots fer servir el maniquí número quatre. Agafa tela d'allà.

—Què...?

—Tria'n una que afavoreixi una rossa. Primer renta't en aquella pica i posa't una granota. En aquest taller, la netedat és essencial. Res de ditades a la roba, res de taques de sang o de pols. Entesos?

Vaig assentir, fent esforços desesperats per no arrencar a plorar.

La Mina va encorbar els llavis fins.

—Penses que soc severa, jo? —Va entretancar els ulls i va indicar amb un cop de cap el fons de la sala—. Tu recorda qui s'està en aquell racó.

Al fons del taller hi havia una figura fosca recolzada a la paret, traient-se les cutícules de les ungles. Vaig mirar-la una vegada i en vaig apartar els ulls.

—I doncs? —va dir la Mina—. Què esperes? La primera emprova és a les quatre.

—Vols que faci un vestit des de zero abans de les quatre? Això és...

—Massa difícil? No hi ha prou temps? —va dir ella amb sorna.

—Està bé. Puc fer-ho.

—Endavant, doncs, col·legiala. I recorda: em moro de ganes que facis un nyap.

—Em dic Ella.

«No m'importa», deia la seva cara impassible.

La pica del taller era un d'aquells grans embalums de ceràmica, amb taques verdes sota les aixetes en els punts on les canonades havien perdut. El sabó gairebé no feia escuma, però era millor que passar sense, que era com jo havia estat les darreres tres setmanes. Hi havia fins i tot una tovallola, una tovallola!, per eixugar-se les mans. Veure com sortia aigua neta per una aixeta era hipnotitzador.

L'Esquirol, que s'esperava per rentar-se just rere meu, va dir:

—Sembla plata líquida, oi?

—Pst! —vaig fer arrufant les celles, conscient de la presència d'aquella figura fosca al fons de la sala.

Em vaig rentar amb calma. L'Esquirol es podia esperar. Encara que no fos de casa bona com ella, sabia fins a quin punt era important anar neta i polida. L'aspecte és important. Quan era petita, l'àvia sempre feia espetegar la llengua quan entrava a casa amb les mans brutes i les ungles negres o amb indicis de brutícia en raconets amagats. «T'hi podries fer créixer patates, rere les orelles!», deia quan no m'havia rentat a fons amb la tovallola.

«Mans netes fan feina neta», era una altra de les seves dites. També li agradava murmurar: «El que no es malgasta després no falta». I, si passava alguna cosa mínimament

dolenta, s'encongia d'espatlles i deia: «Com més maror, més peix!».

A mi no m'ha agradat mai gaire menjar peix, com aquelles arengades fumades que feien que la casa pudís durant dies i que sempre tenien espines, fins i tot quan l'àvia deia: «No et preocupis, que no tenen espines». Començaves, doncs, a menjar-te'n la carn, i resulta que t'ennuegaves amb una d'aquelles espines llargues que se't quedaven clavades a la gola, i t'havies de posar el tovalló davant la boca mentre te l'arrencaves per no provocar regiraments d'estómac als altres comensals. La deixaves a la vora del plat i intentaves no mirar-la durant el que quedava de l'àpat. Però sabies que era allà.

Quan havia arribat a Birchwood ja havia decidit que només veuria les coses que volia veure. Cada segon de les primeres tres setmanes havia estat espantós; m'havia trobat coses molt pitjors que espines d'arengada. Havia estat com un gólem —una noia sense ànima—, que rebia empenyes cap aquí i cap allà, que esperava, que es quedava dreta, que s'estava a la gatzoneta. No tenia paraules per preguntar què era aquell lloc o què hi passava. I, de totes maneres, no en volia saber les respostes. Ara, al taller de costura, de cop i volta em tornava a sentir com un ésser humà. Vaig respirar aquell aire més fresc. Oblida't de la resta de la realitat. Si estrenyia molt les mires, podia creure'm que no existia res més al món llevat de la necessitat de fer aquell vestit per a la meva clienta, la Carla.

Per on havia de començar?

Una emprova a les quatre. No era possible, i punt. No el podia dissenyar, tallar, fixar amb agulles, embastar, cosir, marcar amb la planxa i acabar en tan poc temps. Faria un nyap, com havia dit la Mina. Fracassaria.

«No pensis en el fracàs», hauria dit l'àvia. «Pots fer qualsevol cosa que et proposis. Qualsevol cosa. Llevat de fer pastissos. Fas uns pastissos pèssims».

Mentre m'estava allà dreta a punt de tenir un atac de pànic, vaig notar que em miraven. Era l'Esquirol, des de la taula de planxar. Segur que es reia de mi. Segur que era això, oi?

Vaig girar-m'hi d'esquena i vaig anar fent cloc-cloc amb aquells ridículs esclops que m'anaven grossos cap als prestatges de les teles... I tot d'una em vaig oblidar completament de la Mina i les seves amenaces. Era simplement meravellós veure colors que no fossin marró: feia tres setmanes que només veia marró fusta, marró fang i altres marrons massa horribles per esmentar-los.

Aquí hi tenia torrents de teixit per enfonsar-hi els dits. La Mina havia dit que aquella Carla era rossa. Del marró de Birchwood en la meva ment va brotar el verd: era un bon color per a les rosses. Vaig estirar plec i rotlles de tela buscant el to perfecte. Hi havia vellut de color verd mollsa. Gasa amb lluentons platejats del color de l'herba sota la claror de la lluna. Cotons entercs amb estampats de fulles. Cintes de setí resplendents... I el que més em va agradar: una seda de color maragda que onejava com un rierol d'aigua fresca en l'ombra clapejada dels arbres.

Ja podia veure el vestit que faria. Les mans em van començar a dibuixar formes en l'aire; amb les polpes tocava espatlles invisibles, costures i gaies de faldilla. Vaig mirar al meu voltant. Em feien falta coses. Una taula i paper. Un llapis, agulles de cap, tisores, una agulla, fil, una màquina de cosir, ESMORZAR... Déu meu, quina gana que tenia...

—Perdona. —Vaig estirar la màniga d'una noia prima com una tija que passava balancejant-se—. Em pots dir on puc trobar...?

—Pst! —va fer la noia. Es va posar dos dits sobre els llavis i va fer el gest de tancar-los com si hi tingués una cremallera. Tenia unes mans absurdament elegants, com les d'un anunci d'esmalt d'ungles, però sense l'esmalt.

Vaig obrir la boca per preguntar per què estava prohibit parlar, però m'hi vaig repensar. La figura fosca del racó no semblava que ens mirés, ni tan sols que ens escoltés, però no se sap mai...

La noia prima —Girafa, li vaig posar— em va fer un senyal perquè la seguís entre fileres de treballadores cap al fons d'una taula de cavallets. Va indicar un tamboret lliure. En aquella taula ja hi seien tres dones. Es van posar més juntes per fer-me lloc. Una d'elles era la Conilla, que, nerviosa, girava del revés la brusa de color verd menta i n'examinava les costures.

Jo vaig seure amb el meu tros de seda. Ara havia de fer un patró. Una noia que seia una mica més enllà tenia un rotlle de paper de fer patrons i un llapis molt curt. Vaig respirar fondo. Em vaig aixecar. Li vaig fer entendre amb gestos que volia el paper. La noia es va posar a la defensiva, traient les punxes talment com un eriçó. Es va acostar el paper cap a ella. Jo vaig posar la mà sobre el rotlle i el vaig estirar fort. L'Eriçó li va clavar una estrebada. Jo n'hi vaig clavar una altra. Vaig guanyar jo. També li vaig agafar el llapis.

La Mina s'ho mirava. Em vaig imaginar que somreia? Va fer un petit assentiment de cap, com dient: «Sí, aquí les coses van així».

Vaig desplegar el paper. Era marró, setinat per una banda i lleugerament ratllat per l'altra; de la mena que nosaltres fèiem servir per embolicar salsitxes. Unes esplèndides salsitxes gruixudes, amb trossets de ceba picada, o de vega-

des salsitxes de tomàquet, que agafaven un color vermell encès a la paella. O salsitxes d'herbes, esquitxades del verd de l'alfàbrega i la farigola...

Em va roncar l'estómac.

Per als patrons, l'àvia sempre feia servir paper de diari. Podia esbossar un vestit o un vestit jaqueta sencer en uns quants segons, directament sobre les pàgines del diari local. Tot seguit tallava el paper pels titulars, els anuncis de tònic medicinal i l'agenda del mercat de bestiar. Amb els patrons de l'àvia mai no calia fer més d'una emprova. Pel que feia a mi, al principi havia d'agusar la vista i fer alguns traços tènues de prova. Mentre tallava, solia tenir l'àvia mirant-me per sobre de l'espatlla. Ara estava sola. Sentia el tic-tac d'un rellotge dins del cap. La primera emprova a les quatre...

Molt bé. Ja tenia el patró.

—Escolta —va murmurar una dona encorbada a l'altra banda de la taula. Com que era grossa i rabassuda i tenia la pell flàccida, per dins la vaig anomenar Granota—. Guarda'm els retalls de paper que et sobrin, vols? —em va demanar.

Vaig veure que la Granota es dedicava a fer traus en un abric de llana de color verd poma brillant. Era la mena d'abric perfecte per a la primavera, quan no pots decidir si farà bo o farà fred. Nosaltres havíem tingut una pome-
ra al pati del davant de casa. Sempre semblava que passava una eternitat fins que li sortien les flors. Un any, les branques havien quedat carregades de fruita grossa, i es vinclaven com la meva esquena mentre cosia. Vam fer un pastís de poma amb sucre caramel·litzat per sobre, panades de pasta de full amb poma i fins i tot sidra de poma, que a mi em va fer agafar singlot de tanta bombolla. Quan va començar la guerra, un dels nostres veïns va tallar

l'arbre per fer-ne llenya. Ens van dir que els de la nostra raça no necessitaven arbres.

—El paper! —va dir la Granota, ficant-se'm als pensaments.

Vaig fer una mirada al meu voltant. Estava permès guardar les restes de paper? Abans de saber què respondre, la Granota em va fer una ganyota i va girar la cara.

Vaig empassar-me la saliva i vaig cridar: «Tisores!», amb una veu ronca. I llavors més fort: «Tisores!».

Com havia vist abans, unes esmolades tisores de tela van passar, a poc a poc, de taula en taula. Eren unes bones tisores d'acer, amb els mànecs simètrics. L'àvia les hauria trobat satisfactòries.

Vaig tornar a empassar-me la saliva.

—Agulles de cap?

Ja havia entrevist que la Mina duia una capseta d'agulles de cap en una butxaca de la seva granota. La cap va venir cap allà. En va comptar vint. Li vaig dir que me'n farien falta més.

—La meva àvia diu que amb la seda és millor posar-les molt juntes perquè no es bellugui.

—L'estàs fent de seda, el vestit? —va dir la Mina, com si acabés de ficar-me tota sola dins d'un pou—. No l'esguerris!

Va fer un esbufec i es va allunyar. Jo l'envejava. Tenia una sala plena de gent que es desvivia per seguir les seves ordres. I sabates decents, també, i un vestit més o menys bonic sota la granota, i pintallavis. Aquí se la coneixia com una prominent. Els prominents tenien privilegis i poder: el poder just per manar sobre la resta de nosaltres. Alguns dels prominents intentaven ser justos. A la majoria els encantava ser busca-raons, com aquells nens de l'escola que es pensaven que trepitjar els altres els feia més grans

i millors. En el món de la fauna, si la Mina hagués estat un animal hauria estat un tauró, i totes nosaltres hauríem estat petits peixets en el seu oceà.

Als peixets els acaben devorant. Els taurons sobreviuen. Valia més ser un depredador que una presa..., oi?

Les agulles de cap no eren de la mena que necessitava. No eren les agulletes minúscules que l'àvia m'havia ensenyat a fer servir amb la seda, i per això no vaig gosar posar-n'hi gaires, al final, no fos cas que hi deixessin forats. Les tisores també m'aterrien. Normalment m'entusiasma el so de les tisores que tallen, i la ràfega d'emoció que l'acompanya. Aquesta vegada sentia por i només por. Un cop tallada, una tela ja no es pot tornar a ajuntar. Has d'estar molt segura del lloc per on vols que les fulles centellejants parteixin el teixit.

Vaig posar les mans planes sobre la taula fins que em van deixar de tremolar. Per tallar la tela m'havia aixecat, però les cames em feien figa. A l'àvia li agradava tallar-la a terra, perquè hi havia més espai. Jo no estava convençuda que el terra del taller estigués prou net per fer el mateix. Vaig col·locar, doncs, la seda a la taula, hi vaig enganxar el paper amb les agulles, hi vaig marcar les pinces i els plecs... I em vaig preparar per fer el que havia de fer...

«Quan comencis a tallar, fes servir la part del mig de les fulles, i fes talls llargs i uniformes». Si realment fos tan fàcil! Aquella tela lliscava com una serp per un turó, sinuosa entre les herbes, buscant un ratolí per cruspir-se. Al taller no hi havia ratolins; no hi havia molles per a ells. Tampoc no hi havia menjar per a nosaltres. Només hi havia aire, fibres i un xic de pols.

La Conilla va fer una mirada a les meves tisores. Va moure discretament les mans a través de la taula per aga-

far-les. Jo les vaig prendre amb un gest ràpid i vaig començar a tallar fils imaginaris a la roba. La Conilla va empassar-se la saliva i va xiuxiuejar:

—Sisplau, puc...?

Vaig fer veure que no la sentia. No sé per què. Quan ja no podia allargar-ho més, vaig passar-li les tisores.

—Gràcies —va articular sense veu, com si jo fos l'esperit de la caritat.

Em vaig estremir en veure la poca traça amb què tallava aquella brusa d'alta costura. Tenia un coll blanc de puntes sobre la tela verda, com una florida de cerfull bord en una tanca vegetal.

Quan vaig haver tallat la tela i en vaig haver ajuntat les peces, vaig intuir que era passat migdia. Com que a Birchwood no s'hi feia dinar, no hi havia res que marqués el migdia. Els dies que havia treballat a fora, només sabia que era migdia quan el sol es trobava en el punt més alt i escalfava més. Aquell era el punt mitjà entre l'esmorzar i el sopar. A la sala de costura, que no tenia rellotge, el temps el marcava el soroll de les tisores deixades sobre la fusta, el xiuxiueig dels fils estirats per les agulles i el brunzit incansable de les màquines. De tant en tant se sentia el so d'una cosa metàl·lica que queia a terra, i la Mina cridava: «Agulla!». A la seva esquena, les treballadores miraven amunt i se'n burlaven amb un eco silenciós que s'anava estenent: «Agulla! Agulla! Agulla!».

La figura fosca al fons de la sala amb prou feines es movia. Em penso que s'havia quedat adormida.

De cop i volta tenia la Mina rere la meva espatlla.

—Ja has acabat, col·legiala?

—Està tot embastat i a punt per cosir —vaig dir.

La Mina em va orientar cap a una màquina. Les mans

em tremolaven mentre col·locava el carret a lloc i enfilava l'agulla. La primera emprova a les quatre...

Vaig prémer el pedal amb el peu, preparada per posar-ho tot en marxa. L'agulla va començar a moure's amunt i avall... Massa de pressa! El fil es va embolicar. La sang em va pujar a les galtes. Encara no havia passat cap desgràcia.

Ho vaig tornar a provar. Va anar millor. Vaig comprovar la tensió del fil, vaig fer uns quants ajustaments, vaig respirar fondo i vaig començar.

Era un so familiar, el repicar de les peces metàl·liques que es movien plegades. Una part de mi es va sentir transportada a l'instant al cosidor de l'àvia, a casa. Si realment fos tan fàcil arribar-hi! Jo solia jugar per terra mentre l'àvia feia roba, recollint agulles de cap i trossos de fil trencat. L'àvia li deia Betty, a la seva màquina de cosir. La Betty era antiga. Tota una obra d'art. Estava esmaltada de negre i tenia un ornament daurat amb el nom de l'àvia gravat a sobre. L'àvia en movia el pedal calçada amb les seves sabatilles preferides de pèl de talp, amb un tall a les puntes per poder treure els peus inflats. Quan cosia, la tela semblava dirigir-se tota sola cap a l'agulla en línia recta. Jo encara no tenia aquell toc màgic. Tampoc no tenia l'àvia rere meu per donar-me un cop de mà.

En aquell moment sí, em va caure una llàgrima. Va tacar la seda d'un verd fosc i verinós. Vaig ensumar fort. No tenia mocador. Aquell no era un bon moment per posar-se a recordar. Valia més cosir i prou, ara una costura, ara una pinça. Primer les peces del cos, després les de la faldilla, les mànigues i les muscleres.

Un cop feta cada costura m'aixecava d'un salt de la màquina i anava cap a la taula de planxar de l'Esquirol.

Marcar sovint la tela amb la planxa és el secret d'una peça ben acabada; fins i tot una principiant ho sap, això. La planxa del taller penjava del sostre amb un cable llarg. Jo resava perquè no cremés ni arrugués la seda, sobretot perquè l'Esquirol no semblava del tot segura del que feia. Era probable que no hagués fet tasques domèstiques mai de la vida.

«Que no has planxat mai?», li vaig preguntar, articulant les paraules amb la boca, la primera vegada que vaig anar cap a ella.

L'Esquirol va fer un somriure trist i va sacsejar el cap. Va fer-me entendre amb gestos: «La planxa pesa molt. I està molt calenta».

Jo també vaig gesticular, fingint sorpresa: «Vaja, quina cosa més estranya!».

L'Esquirol va allargar les mans perquè hi deixés la meva seda. Va escopir a la planxa per veure'n la temperatura. L'escopinada va crepitat. Va abaixar el termòstat. Quan es va posar a planxar les meves peces, ho va fer d'una manera molt delicada i eficient.

Vaig articular: «Gràcies».

Ella va estendre una mà com si volgués que li paguessin, i tot seguit va fer una rialleta en veure'm l'expressió de la cara.

—Només era una broma. Em dic Rose —va murmurar.

El fet de sentir un nom en comptes d'un número va ser com estirar la cinta d'un llaç per desembolicar un regal molt valuós.

—Jo, Ella.

—En realitat no soc princesa.

—Jo tampoc.

—Soc comtessa i prou —va dir la Rose amb un ampli somriure.

La Mina va tossir. Calia tornar a la feina.

Cada pocs minuts donava una llambregada a la Dona-conill. Cosia amb tot el cos abocat endavant, concentrada. Oh, Déu meu!, no se n'havia adonat? Havia eixamplat la brusa per les costures tal com ho havia de fer, però, en tornar a ajuntar les mànigues, les havia embastades al revés. Es corbaven com si els braços estiguessin trencats.

—Ei! —No sabia com es deia (i probablement no hauria contestat si li hagués dit Conilla)—. Ei, tu!

Ella va aixecar els ulls.

Llavors hi vaig caure. L'advertència de la Mina: «Només hi ha lloc per a una de vosaltres».

Havia de ser jo. No estava disposada a caminar amb els peus enfonsats al fang de fora com les altres, una de tantes noies sense nom. Tenia habilitats. Talent. Ambició. És que no em mereixia tenir una feina decent i la possibilitat d'ascendir? L'àvia no voldria que sucumbís. Em devia estar esperant a casa. Havia de sobreviure i prosperar. La Conilla s'hauria d'espavilar tota sola. Així doncs, vaig apartar la mirada de la brusa esguerrada i vaig sacsejar el cap: «No res».

La Conilla va continuar arruïnant la peça. Jo em vaig fer marcar el prisat del vestit amb la planxa, hi vaig posar una cremallera lateral i vaig començar a cosir a mà el coll més pulcre del món. Anava fent capcinades i el cap em queia cada vegada més avall. M'hauria costat ben poc tancar els ulls i fer una becaina. Quan havia estat l'última vegada que havia dormit com calia? Feia més de tres setmanes. Potser una petita migdiada no em faria cap mal...

Ai! Algú em va despertar amb una sacsejada. Quant de temps havia dormit? Un minut? Cent anys? Vaig mirar al meu voltant. En aquell mateix moment l'esquirol Rose em passava pel costat. Va articular en silenci: «Gairebé les quatre».

Gairebé les quatre! Vaig tornar a la feina d'una revolada. Encara estirava fils d'embastar quan la Mina va venir cap a mi.

—Bé, noies, com ha anat el vostre primer dia de feina aquí, que probablement també serà l'últim? Ensenya'm el vestit, col·legiala.

Vaig fer una sacsejada a la roba i l'hi vaig donar. Era un despropòsit. Un parrac. Un drapot. La peça més mal cosida de la història de la costura. Sabia que les altres treballadores ens miraven. No podia respirar.

En silenci, la Mina va inspeccionar cada centímetre de la seda color maragda. En silenci, la va sostenir enlaire, la va agitar i la va fer ondular perquè resplendís.

—Què us sembla? —va dir finalment—. Resulta que saps cosir. I força bé. Sé el que em dic. Em vaig preparar en tots els llocs millors.

Tot seguit va fer espetegar els dits per veure la brusa. La Dona-conill estava tan rígida de por que amb prou feines podia obrir les mans per deixar anar la roba. Va veure l'error espantós que havia fet amb les mànigues al mateix temps que ho veia la Mina.

—Ho sento, ho sento —va dir la Conilla, aterrida—. Ja ho sé... Les mànigues... Del revés... Les puc cosir bé. No tornarà a passar, ho prometo. Sisplau, deixa que em quedi.

La veu de la Mina era baixa i amenaçadora.

—Ja us he dit com anaven les coses: només hi ha lloc per a una de vosaltres. No és així, col·legiala?

El cor em bategava molt fort. Volia explicar-li que havia estat un accident i prou: la dona estava cansada, nerviosa, no podia treballar amb plenes facultats. Les paraules se'm van quedar encallades a la gola, com passa en els somnis quan has de demanar ajuda. Per dins em desfeia de la vergonya, però no vaig dir res.

—Ha estat un accident —va dir una veu tímida—. Diu que no tornarà a passar.

L'Esquirol s'estava just darrere la Mina, petita, atenta, preparada per sortir corrents.

La Mina va ignorar la Rose, com si realment fos un rosegador que xisclava.

—Ves-te'n d'aquí, idiota! —va cridar a la Conilla—. O és que t'hauré de fer fora?

Va aixecar la mà i va fer una passa endavant. La figura fosca al fons de la sala es va moure i es va estirar.

Blanca com la cera de tanta por que tenia, la Conilla es va esmunyir cap a la porta i va desaparèixer. Totes nosaltres ens ho miràvem, segures a mitges en el nostre santuari.

Quan la porta de fora es va haver tornat a tancar, la Mina va fer un esbufec que volia dir: «No ho veieu, totes vosaltres, quina vida més difícil que tinc?».

Tot seguit va agafar el meu vestit verd i es va dirigir cap a una altra porta al fons de la sala de costura. Devia ser l'emprovador. La meva clienta, la Carla, s'emprovaria el vestit, i llavors sabia si em donaven la feina o no.

Vaig xiuxiuejar a la Granota:

—Què... què li passarà? A la dona que acaba de marxar?

La Granota no va aixecar en cap moment els ulls de la seva peça de llana color verd poma.

—Ves a saber! Potser el mateix que a la Rhoda, la dona a qui tens l'esperança de substituir.

Em vaig esperar. La Granota no va dir res més. Va continuar cosint, puntada rere puntada. La Mina va sortir de l'emprovador. La vaig seguir amb els ulls mentre ella lliscava entre les taules, com un tauró, cap a mi. Em vaig posar dreta tan de pressa que vaig tombar el tamboret.

—Les agulles de cap! —va ordenar.

Les vaig anar pescant de la taula tota esverada. La Mina va obrir la capseta i jo hi vaig tornar a deixar les vint agulles. A continuació va recollir tots els retalls de tela i de paper. La Granota va arrufar les celles: ara ja no es podria quedar els trossos de paper que m'havien sobrat. Em vaig preguntar per a què els volia.

La Mina em va mirar de dalt a baix. Quan t'examinava, et senties com si t'estiguessin passant per l'ànima un d'aquells fregalls aspres i verds per rentar paelles. Finalment, de mala gana, va posar fi als meus neguits.

—La clienta diu que el vestit és encisador.

Vaig deixar caure les espatlles d'alleujament.

—Com a recompensa, m'ha donat això. Un dels avantatges d'aquesta feina són les racions extra.

La Mina va obrir un paquet de paper. A dins hi havia una llesca de pa dur i marró amb una fina capa de margarina. Era el doble de grossa que la porció que tenia normalment per sopar.

—Mmm, gràcies, però no tinc gana.

Encara que semblí impossible, en aquells moments em notava massa regirada per dins per menjar res.

—Mentidera! Què has menjat?, una tassa de cafè aigualit per esmorzar, i per sopar et donaran una tassa de sopa aigualida. Estàs prou afamada per superar uns remordiments estúpids per la sapastre somnolenta que he fet fora. Estàs prou afamada per fer el que calgui per sobreviure en aquest lloc. Fes-me cas, és l'únic que es pot fer.

Ella sabia que jo havia vist l'error de la Conilla. Sabia per quin motiu no havia dit res. Ho aprovava.

Allà plantada al meu davant, la Mina es va menjar la llesca sencera i es va llepar els dits. Va dir:

—Mira i aprèn-ne, Ella, mira i aprèn-ne.

Si en algun moment d'aquella nit vaig arribar a dormir, vaig somiar vestits verds que passaven surant en una desfilada d'esplendor.

La gent se'n riu, de la moda. «Es tracta de roba i prou», diuen.

Sí. Roba i prou. Però resulta que cap de les persones que he sentit burlar-se de la moda anava despullada mentre parlava. De bon matí totes s'havien vestit, triant peces que deien: «Ep, soc un banquer pròsper». O bé: «Soc una mare atabalada». O bé: «Soc una mestra cansada..., un soldat condecorat..., un jutge pompós..., una cambrera descarada..., un camioner, una infermera...». Podria continuar indefinidament. La roba mostra qui ets, o qui vols ser.

És possible, doncs, que la gent em digui: «Per què et prens la roba tan seriosament, quan t'hauries de preocupar de coses més importants, com la guerra?».

Oh, ja em preocupava, la guerra, per descomptat. La guerra ho entorpia tot. En el món real, fora d'aquell lloc, havia perdut hores senceres fent cua davant botigues amb els prestatges buits. N'havia perdut més encara amagada al soterrani quan els bombarders sobrevolaven la zona. Havia aguantat innombrables emissions de notícies d'última hora, i la dèria de l'avi de traçar línies de combat en un mapa enganxat a la paret de la cuina. Ja ho sabia, que hi hauria guerra; feia mesos que la gent no parlava d'altra cosa. A les classes d'història de l'escola ens en parlaven, de la guerra. La guerra era una cosa que passava a altres persones, en llocs molt llunyans.

Fins que va arribar al meu país. A la meva ciutat.

Va ser la guerra el que em va portar a Birchwood; el lloc que, en una llengua més aspra, es coneix com a Auschwitz-Birkenau. Hi arriba tothom, en aquest lloc, i no en surt mai ningú.